



Določevanje starosti pri mestni lastovki // Peter Grošelj

1: Odrasla, večletna mestna lastovka (*Delichon urbicum*) deluje povsem črno-belo, vendar z izrazitim modrim sijajem po glavi, hrbtu in perutih.

2: Prvoletna mestna lastovka je po črnobelem videzu povsem podobna odrasli, vendar nima nobenih kovinskih modrih odtentkov.

Mestna lastovka (*Delichon urbicum*) je ptica, ki se povprečnemu opazovalcu ptic ne more izmuzniti. Videvamo jo v mestih, vaseh, na podeželju. Njihova gnezda so vpadljiva, največkrat v večjih ali manjših kolonijah na pročeljih hiš, pa tudi pod viadukti, po industrijskih objektih, redkeje tudi v skalnih stenah, ponekod celo v visokogorju. Kot sekundarni gnezdilci lastovičja gnezda koristijo tudi velike sinice (*Parus major*), plavčki (*Cyanistes caeruleus*), poljski (*Passer montanus*) in domači vrabci (*P. domesticus*), hudourniki, sivi muharji (*Muscicapa striata*), šmarnice (*Phoenicurus ochruros*) in še bi se kaj našlo ...

Od zelo lahko razpoznavne in pogoste vrste pa je to tudi skoraj vse. Mestna lastovka je namreč ornitologom za podrobnejše preučevanje zelo nedostopna. Težko jo je ujeti, mladiči so v zaprtih gnezdih povsem zaščiteni. Malo vemo o življenju mestne lastovke, še manj o podrobnostih: kako se oblikujejo pari, kje prenočujejo, kako se selijo itd. Ko sva z Zdravkom Podhraškim poleti 2007 na Vrhniki obročkala ptice, se nama je ponudila priložnost, da si mestne lastovke ogledava od blizu. Nenadne izrazite ohladitve vremena, ki jim sledi včasih večdnevno hladno vreme, prisili mestne lastovke, da se s svojih zračnih višin spustijo zelo nizko za žuželkami in takrat jih je mogoče tudi ujeti. V kratkem času sva tako ujela 115 osebkov. Ker mi je kolega rekel, da še nikoli ni imel priložnosti, da bi videl mestno lastovko od blizu, sva se jim posvetila bolj natančno in ugotovila kar nekaj zanimivosti, ki jih je mogoče videti na pričujočih fotografijah. Predvsem sva se posvetila določevanju starosti ter posamičnim fazam golitve, ki so bile v poznem poletju že lepo vidne; spola pa, razen »po petju«, pri mestnih lastovkah ni mogoče določati. ●

Podnapisi k slikam na naslednji strani:

- 3:** Peruti odrasle mestne lastovke so enobarvne.
4: Peruti prvoletne mestne lastovke so na terciarnih peresih izrazito svetlo obrobljene.
5: Proti koncu poletja mlade mestne lastovke že prično z menjavo perja in takrat najdemo tudi take barvne vzorce.
6 in 7: Izraziti znak za razpoznavo mestne lastovke v nizkem letu je bela trtica, ki vizualno deluje kot leteča bela namizna teniška žogica. Pozoren opazovalec bo ugotovil, da trtica deluje včasih snežno belo, včasih pa umazano sivo. Domneva, da je barva povezana s starostjo ptice (mlade naj bi imele progasto belo, odrasle enobarvno belo), se je ob podrobnem pregledu izkazala za neutemeljeno. Belina ali »nebelina« trtice ni vezana na starost ptice, saj so se na ujetih pticah pojavljale vse možne kombinacije, ne glede na starost.
6: Progasta trtica pri odrasli ptici.
7: Bela trtica pri mladostni ptici (najdene so bile tudi obratne kombinacije).
8: Mestna lastovka je ptica, ki se pozimi goli (menja perje) v tropski Afriki, kjer prezimuje. Nekatere južne populacije pa prično izjemoma z menjavo letalnih peres že konec poletja. Kar nekaj ujetih odraslih lastovk je namreč že pričelo z menjavo perja, čeprav jih je selitev še čakala. Lepo se vidi barvna razlika v primerjavi z lanskimi, že obledelimi letalnimi peresi. Doslej neznan pojav poletne golitve pri nas gre verjetno pripisati izrazitim toplotnim klimatskim spremembam.
9: Bogato operjene noge mestne lastovke prek prstov do krempljev in še čez so pri pticah pevkah (Passeriformes) nekaj posebnega!
10: Portret mladostne mestne lastovke.
11: Portret odrasle mestne lastovke.

Vse foto: Zdravko Podhraški

Literatura:

- Svensson, L. (1984): Identification Guide to European Passerines. - Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- Šere, D. (1994): Slovenski priročnik za določevanje vrste, spola in starosti pri pticah. - Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.

